

Шемигон Даниїл Сергійович,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
Донецького державного університету
внутрішніх справ
Науковий керівник: Крушеницький Андрій
Володимирович, викладач кафедри
кримінального процесу та криміналістики
факультету № 1 Донецького державного
університету внутрішніх справ

СУЧАСНІ МЕТОДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ УЧАСНИКІВ СЛІДЧО-ОПЕРАТИВНОЇ ГРУПИ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ

Невпинний розвиток українського суспільства, зміни в політичній ситуації країни, а також нові умови життя, що складаються через призму проведення Операції Об'єднаних сил (ООС) – комплексу військових і спеціальних організаційно-правових заходів українських силових структур, спрямованих на протидію діяльності незаконних російських та проросійських збройних формувань у війні на сході України, змінюють також криміногенну обстановку у країні, вимагають принципово нових підходів до організації взаємодії правоохоронних органів як однієї з найефективніших організаційно-управлінських форм протидії злочинності. На сьогоднішній день дуже важливо оптимізувати процеси виявлення, розкриття та розслідування кримінальних правопорушень, посилюючи організацію і скорочуючи терміни проведення досудового розслідування, здійснення при цьому ефективної взаємодії з підрозділами інших правоохоронних органів, експертами, відповідними фахівцями та ін.

Проблема організації взаємодії учасників слідчо-оперативної групи розслідування злочинів розглядали у своїх працях такі вчені як: А.О. Чичиркін, М.В. Борисенко, А.А. Арешонков, О.О. Юхно, Ю.В. Лук'яненко, Лукашевич В.Г., Куратченко М.В., О.М. Бандурка, В.П. Бахін, В.Д. Берназ, Р.С. Белкін, Г.П. Власова, А.Ф. Волобуєв, В.В. Голубєв, В.С. Зеленецький, В.В. Іванов, Д.О. Компанієць, В.В. Топчій, А.Я. Дубинський, Н.С. Тюрин, А.М. Подопрелов, М.М. Михєнко, В.М. Малюга.

Проаналізувавши наукові праці, у яких досліджувалося зазначене вище питання, ми встановили, що увага вчених здебільшого зосереджувалася на вивченні окремих аспектів взаємодії між слідчим та суб'єктами розкриття й розслідування кримінальних правопорушень, або під час розслідування кримінальних правопорушень. Питання інноваційних методів оптимізації організації взаємодії учасників СОГ на початковому етапі розслідування злочинів були висвітленими частково й потребують конкретизації.

Ефективність діяльності підрозділів досудового розслідування органів НП залежить від багатьох факторів – правових, матеріально-технічних, соціальних тощо. Не останнє місце серед факторів стабільності та ефективності діяльності слідчих підрозділів займає організаційний [2, с. 5]. Так, основним завданням взаємодії органів досудового розслідування є запобігання кримінальним правопорушенням, їх виявлення та розслідування, притягнення до встановленої законодавством відповідальності осіб, які їх учинили, відшкодування завданої кримінальними правопорушеннями шкоди, відновлення порушених прав та інтересів фізичних і юридичних осіб. А одним із головних принципів є оптимальне використання наявних можливостей органів досудового розслідування та оперативних підрозділів Національної поліції України у запобіганні, виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень [1].

Тому, враховуючи проведені раніше дослідження, слід відзначити такі проблеми :

- оперативний співробітник і слідчий, або інші учасники СОГ, будучи ще не пов'язані між собою будь-якими процесуальними обов'язками, фактично починають їх виконувати до реєстрації повідомлення в ЄРДР;

- положення деяких норм КПК України містять вказівки на строки проведення процесуальних дій, але не вказують їх терміни. Так, у ст. 28 КПК України зазначається, що «під час кримінального провадження кожна процесуальна дія або процесуальне рішення повинні бути виконані або прийняті в розумні строки»; у ч. 6 ст. 232 КПК України є положення, що «службова особа органу, що отримав доручення, за погодженням зі слідчим, прокурором, що надав доручення, зобов'язаний в найкоротший строк організувати виконання зазначеного доручення» (але «найкоротший строк» є не визначеним поняттям часу);

- відсутність спільного функціонування зовнішньо (юридично, організаційно, професійно) не підпорядкованих суб'єктів взаємодії з притаманною їм комунікативно – діяльнісною чи специфічно – професійною компетенцією, спеціалізацією [7, с. 49–58].

Розглянемо вказані проблемні питання, які виникають на практиці під час взаємодії учасників СОГ на початковому етапі розслідування злочинів.

Так, керуючись дослідженнями Борисенко М.В, ми дійшли висновку, що оперативний співробітник і слідчий, зареєструвавши повідомлення в ЄРДР, мають вручити повідомлення про підозру в тому числі поштою, але часто цей процес - формування паперового варіанту та надсилання його за допомогою поштових послуг займає невинувато багато часу. Ми бачимо можливість економії часу та гарантованої доставки, наприклад, витягу з ЄДРР, за допомогою автоматичного перенаправлення документу в спеціальному додатку в

уже існуючій програмі ДІА [5, с. 246–250]. Такі документи могли б формуватися на основі ІПН для фізичних осіб або ЄДРПОУ для юридичних осіб, так як ці дані являються суто індивідуальними, а отже не можуть стосуватися декількох осіб, що виключає можливість помилкового адресату. При цьому, щоб не порушувати конфіденційність та дотримуватися нерозповсюдження особистих даних, інформація по справі в електронному додатку має носити інформативний характер, з додатковою інформацією про те, де саме можна отримати повну версію документу.

Наступною проблемою є те, що в нормативно-правових актах зазначається лише на строки проведення процесуальних дій, а не на терміни їх виконання, і це робить в деяких випадках можливим звинувачення слідчого чи інших учасників досудового розслідування в бездіяльності за статтею 303 КПК України. Тому, одним з важливих методів оптимізації є чітке планування дій всіх учасників процесу, що спрямовуються і узгоджуються слідчим, прокурором – процесуальним керівником за часом, місцем, формами, а також засобами і методами реалізації для вирішення конкретних завдань, обумовлених характером слідчої ситуації, з метою забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування злочинів та їх запобігання. Погоджуємося з думкою О. Яковлева, про те, що проблема щодо браку часу виникає в результаті значного обсягу кримінальних правопорушень, що так само зумовлює і стислі строки для організації та планування повсякденної роботи через значну завантаженість як кримінальними провадженнями, так і іншою службовою роботою [3, с. 221]. Бачимо можливим варіантом вирішення даної проблеми – створення закритих телеграмм або вайбер чатів для СОГ, з метою швидкого реагування та отримання чітких завдань всіх учасників у процесі досудового розслідування, з дотриманням ступеня конспірації (гласної і негласної форми взаємодії в СОГ) [4, с. 127].

Ще одним проблемним питанням є відсутність спільного функціонування зовнішньо не підпорядкованих суб'єктів взаємодії. Наприклад, унаслідок чого на місці події першими опиняються працівники патрульної поліції, оперативних підрозділів, які, нехтуючи вимогам інструкцій, з необережності знищують сліди або залишають свої, що в подальшому можуть бути вилучені спеціалістом-криміналістом, просліджується незацікавленість слідчих у вилученні речових доказів, оскільки в подальшому їх потрібно направляти для перевірки за обліками та для проведення експертизи, що пов'язано з додатковими процесуальними складнощами, існує недостатня взаємодія слідчого з експертом до моменту призначення криміналістичної експертизи тощо. З цього приводу, ми підтримуємо думку Арешонкова В.В., що різні спеціалісти можуть проводити (у межах процесуальної дії) не тільки елементарні дослідницькі дії у

вигляді, наприклад, візуального огляду при пошукові слідів і доказів, а й складніші дослідження, пов'язані з використанням науково-технічних засобів і апаратури [6, с. 91–92].

Отже, з вищевикладеного матеріалу слід зробити висновок, що сучасні методи організація взаємодії учасників слідчо-оперативної групи на початковому етапі розслідування злочинів на сьогодні недостатньо урегульовані нормативно-правовими актами України, а тому не використовуються на практиці. Коли на законодавчому рівні буде належним чином закріплена взаємодії між всіма учасниками СОГ, тоді у їхній практичній діяльності відбудеться більш активне розкриття та розслідування кримінальних правопорушень.

На нашу думку, на початковому етапі розслідування злочинів взаємна діяльність учасників повинна включати такі елементи взаємодії: визначення єдиної, конкретної мети і завдань; визначення умов взаємодії, що відносяться до конкретного та вирішуються колективними зусиллями; вибір прийомів, методів і засобів, в тому числі сучасних цифрових технологій, необхідних для вирішення конкретного завдання; персональна зацікавленість і відповідальність у досягненні єдиної мети.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні від 07.07.2017 № 575. Офіційний сайт Верховної ради України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17#Text>.

2. Гаркуша А.Г., Кобзар О.Ф., Кричун Ю.А., Черняк Н.П. та ін Організація роботи підрозділів досудового розслідування: навч. посібник 2-е вид., доп. і перероб. Ліра ЛТД, 2017. С 5-17. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/438/1/ОРПДСНавчальний%20посібник%2021.09.pdf>.

3. О. Яковлев. Взаємодія слідчого з оперативними підрозділами під час проведення слідчих (розшукових) дій. Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2017. № 1. С. 217-224. URL: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/1-2017/yakovlev.pdf>.

4. Малюга В.М. Взаємодія слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами в системі методики розслідування злочинів. На правах рукопису. С. 94-143 URL: <https://law.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/02/Дисертація-22.pdf>.

5. Борисенко М.В. Взаємодія слідчого з оперативними та іншими підрозділами органів Національної поліції під час досудового розслідування. Електронний депозитарій НАВС. С. 104-118. С. 138-150 URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/handle/123456789/19772>.

6. Арешонков В.В. Організації техніко-криміналістичних досліджень у розслідуванні злочинів. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки 2020. № 6 том 31 (70). С. 88-93. URL: http://www.juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/6_2020/17.pdf.

7. Юрченко А. М. Взаємодія слідчого з оперативними підрозділами під час кримінального провадження: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення: [монографія] / ВИДАВНИЦТВО, 2018. С. 49-69. URL: http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/doc/3800/1/4006_IR.pdf.

Мелянець Вероніка Віталіївна,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: Чуприна Олена
Віталіївна, професор кафедри
криміналістики та судової медицини
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат медичних наук, доцент

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФАКТУ СМЕРТІ ЗА РІДИНАМИ ОРГАНІЗМУ

У судово-медичній практиці застосовується цілий ряд лабораторних методів дослідження: біохімічних, рентгенологічних, імунологічних, гістологічних, спектральних та інших спеціальних методів, які можуть бути використані у вирішенні значущих для слідства запитань.

Ні для кого не секрет, що після смерті з тілом людини відбуваються певні зміни. Проте, не всі знають, що за допомогою них можна спростувати або підтвердити слідчі версії. За трупними змінами можна визначити давність настання смерті (ДНС), припустити причину смерті, орієнтуючись на колір трупних плям (наприклад, отруєння чадним газом, отруєння пентанолом, речовинами, що утворюють метгемоглобін тощо), визначити факт переміщення тіла (розміщення трупних плям не відповідатиме позі трупа) та інші факти, що є важливими для слідства.

Вже давно вчені звернули увагу на те, що в трупі відбуваються різні біохімічні процеси і висунули припущення про можливість використання зміни рідин організму, тканин і органів померлого для визначення ДНС. З цією метою використовували різноманітні сучасні лабораторні методи дослідження крові, спинномозкової рідини, склоподібного тіла, перикардальної рідини, м'язів, внутрішніх органів, головного мозку.

За результатами цих досліджень виявилось, що особливо актуальною є можливість дослідження біологічних рідин та середовищ